

Cultuureducatie met Kwaliteit Nijmegen

- Vaardigheidslijn Muziek -

De vaardigheidslijn muziek geeft een geordend overzicht van een doorlopende leerlijn voor groep 1 t/m 8.

Muziek maakt onderdeel uit van de kerndoelen kunstzinnige oriëntatie voor het primair onderwijs.

Leerlingen maken op een actieve manier kennis met muziek ; zingen, luisteren, bewegen, muziek maken, muziek vastleggen. Zij leren bewust om te gaan met de gevoelens die het zingen, het bespelen van instrumenten en het beluisteren van verschillende muziekfragmenten bij hen oproepen. Door te reflecteren op wat zij voelen, zien, horen en doen ontstaat een volwaardige leercyclus waarin kinderen hun muzikale vaardigheden kunnen ontwikkelen, vormgeven en vergroten.

Typerend voor muziek(-onderwijs) is dat kinderen, naast het muziek bedenken, uitvoeren en noteren, voor een groot deel in de muziekles bezig zijn met reproductie: de kinderen zingen bestaande liederen of spelen bestaande liedbegeleidingen en speelstukken. Dit in tegenstelling tot kunstvakken als beeldende vorming of drama waarbij kinderen voornamelijk zelf scheppend bezig zijn. Bij het reproducerend muziek maken, tenslotte, speelt in het kader van de vaardigheidsontwikkeling het herhalen, oefenen en verbeteren een grote rol: kinderen willen merken dat ze zingend, spelend of bewegend vooruit gaan en een ontwikkeling doormaken (SLO Kunstzinnige oriëntatie Muziek, 2015)

Diverse onderzoeken over muziekonderwijs geven een positief beeld over de effecten van muziekonderwijs op de ontwikkeling van kinderen. Kinderen kunnen beter luisteren, worden gevoeliger voor taal, trainen hun geheugen, leren emoties te uiten en vorm te geven, leren coöperatief samen te werken en elkaar te waarderen.

De vaardigheidslijn muziek kan door een team, leerkracht(en) en/of kunstvakdocent(en) ingezet worden om:

- lesmateriaal aansluitend bij het ontwikkelingsniveau van de leerling te ontwikkelen
- vanuit de vakspecifieke vaardigheden en de doelen lessen te zoeken in “digitale” muziek methodes/op internet
- lessen af te stemmen op een thema/leergebied
- werken vanuit een specifieke techniek/materialen
- een doorgaande leerlijn muziek met de hele school te ontwikkelen

Iedere school kan eigen keuzes maken in het vormgeven van de lessen, waarbij bestaande en digitale methodes als bronnenboek gebruikt kunnen worden. Tevens kunnen lessen van kunstvakdocenten en leerkrachten in de leerlijn worden ingevoegd. Scholen kunnen getraind worden in de didactische uitwerking van de lessen.

Vaardigheidslijn Muziek - Zingen

Bij zingen gaat het erom dat de leerlingen hun stemmen leren kennen en beheersen (vaardigheden zoals op de juiste toonhoogte zingen, juiste ademhaling en uitspraak). Ze leren een repertoire aan liederen en zingend beleven en ervaren zij de taal van muziek..

Groep 1-2	Groep 3-4	Groep 5-6	Groep 7-8
De leerling kan eenvoudige liederen met een omvang van c'-c'' in groepsverband met de leerkracht meezingen.	De leerling kan eenvoudige liederen uit diverse culturen met een omvang van c'- c'' in groepsverband zingen zonder dat de leerkracht meezingt.	De leerling kan liederen en eenvoudige canons uit diverse culturen en in meerdere talen met een omvang van c'- d'' zelfstandig zingen.	De leerling kan liederen en canons van verschillende muziekstijlen en periodes met een omvang c'- d'' zelfstandig zingen
De leerling kan zingen met aandacht voor articulatie en zuiverheid.	De leerling kan zingen met aandacht voor articulatie, zuiverheid en kan met de stem verschillen laten horen in tempo, toonhoogte en ritme	De leerling kan zingen met aandacht voor articulatie, zuiverheid en maataccenten	De leerling kan zingen met aandacht voor articulatie, zuiverheid, maataccenten en voordracht
	De leerling kan zingen in de maat van niet-zelf gespeelde muziek (karaokeversie van het lied of op instrumenten gespeelde begeleiding).	De leerling kan tijdens het zingen een eenvoudige ritmische liedbegeleiding spelen op schoolinstrumentarium.	De leerling kan tijdens het zingen een eenvoudige ritmische en melodische liedbegeleiding spelen op schoolinstrumenten.
De leerling kan primaire emoties (bang, boos, blij, verdrietig) uiten door het stemgebruik en de mimiek van de leerkracht tijdens het zingen na te bootsen.	De leerling kan tijdens het zingen en spreken van liedteksten emoties verklanken en vasthouden door gebruik te maken van de stem, houding en mimiek.	De leerling kan tijdens het zingen en spreken van liedteksten de stem theatraal gebruiken en muzikale aanwijzingen van de leerkracht opvolgen	De leerling kan tijdens het zingen en spreken van liedteksten de stem theatraal gebruiken en muzikale aanwijzingen zelfstandig uitvoeren.

Vaardigheidslijn Muziek – Luisteren

Bij luisteren gaat het erom dat leerlingen leren luisteren naar zichzelf en naar anderen. Luisterend ontdekken zij de muzikale wereld met zijn ritmes, melodieën, klanken, klankkleuren, verhalen en composities. Ze ontdekken dat muziek iets met hen doet.

Groep 1-2	Groep 3-4	Groep 5-6	Groep 7-8
De leerling kan geconcentreerd luisteren naar korte muziekfragmenten (maximaal 1 minuut) en eenvoudige elementen herkennen (bijvoorbeeld tekstelementen of verschillen in tempo).	De leerling kan geconcentreerd luisteren naar korte muziekfragmenten (1 tot 2 minuten) en eenvoudige vormprincipes (herhaling, contrast en variatie) herkennen.	De leerling kan geconcentreerd luisteren naar iets langere muziekfragmenten (2 tot 3 minuten) van een breed repertoire en hierin vormprincipes en vormeenheden (motief, thema, muzikale zinnen) herkennen	De leerling kan geconcentreerd luisteren naar lange muziekfragmenten (3 tot 4 minuten) van een breed repertoire en hierin vormprincipes en vormeenheden en compositievormen (canon, rondo en variatievormen) herkennen
De leerling kent enkele (school)muziekinstrumenten en kan deze instrumenten ook auditief herkennen.	De leerling kan de meest voorkomende (school)muziekinstrumenten auditief en visueel herkennen en benoemen.	De leerling kan de meest voorkomende instrumenten uit het orkest- en popinstrumentarium auditief en visueel herkennen, benoemen en indelen in instrumentgroepen.	De leerling kan bijna alle instrumenten uit het orkest- en popinstrumentarium auditief en visueel herkennen, benoemen en indelen in instrumentgroepen en muziekstijlen.
De leerling kan fantasieën, emoties en sferen bij muziek herkennen en verwoorden.	De leerling kan aan een muziekfragment een functie of betekenis koppelen (bijv. loopmuziek, geluiden uit de natuur of dieren).	De leerling kan muziek, afkomstig uit verschillende stijlperioden en culturen, koppelen aan het thema of onderwerp en dit verwoorden.	De leerling kan muziek, afkomstig uit verschillende stijlperioden en culturen, koppelen aan verschillende thema's of onderwerpen en dit verwoorden en beargumenteren..
De leerling kan verwoorden wat hij hoort en beleeft bij de muziek die hij heeft gehoord.	De leerling kan verwoorden wat hij hoort en beleeft bij de muziek die hij heeft gehoord of zelf heeft gemaakt.	De leerling kan verwoorden wat hij hoort en beleeft bij de muziek die hij heeft gehoord of zelf heeft gemaakt. en zich daarover een mening vormen	De leerling kan de bedoelingen van de componist of muzikant bij de muziek die hij heeft gehoord duiden en dit vergelijken met zijn eigen mening over de muziek.

Vaardigheidslijn Muziek – Muziek maken

Bij muziek maken gaat het erom dat leerlingen leren dat ze met hun eigen lichaam, muziekinstrumenten en allerlei andere materialen zelf muziek kunnen maken. Ze leren goed naar elkaar te luisteren, in het juiste ritme en op het juiste moment geluid te maken en ervaren dat zij zelf met verschillende klanken en ritmes samen één geheel kunnen vormen.

Groep 1-2	Groep 3-4	Groep 5-6	Groep 7-8
De leerling kan adequaat reageren op het begin- en stopteken van de leerkracht.	De leerling kan tijdens het spelen op instrumenten adequaat reageren op eenvoudige non-verbale aanwijzingen van de leerkracht (beginnen-stoppen, harder-zachter).	De leerling kan tijdens het spelen op instrumenten adequaat reageren op non-verbale aanwijzingen van de leerkracht of medeleerling (beginnen-stoppen, harder-zachter, boos/blij etc.)	De leerling kan tijdens het spelen op instrumenten adequaat reageren op non-verbale aanwijzingen of aanwijzingen in de muziek (bijvoorbeeld 3 keer een slag op de trom) van de leerkracht of een medeleerling.
De leerling kan met bodysounds of op kleine schoolinstrumenten in de maat van de (gezongen) muziek spelen en een eenvoudig ritme naspelen.	De leerling kan ritmes in verschillende maatsoorten (na)spelen met bodysounds of op kleine schoolinstrumenten.	De leerling kan in een grote groep een reeks van verschillende ritmes achter elkaar spelen en eenvoudige meerstemmige ritmes uitvoeren met bodysounds of op schoolinstrumenten.	De leerling kan in een kleine groep moeilijkere meerstemmige ritmes in diverse maatsoorten uitvoeren met bodysounds of op schoolinstrumenten.
De leerling kan in een door de leerkracht geleide opdracht op kleine schoolinstrumenten of met kosteloos materiaal (plastic bakjes, papier etc) klanken nabootsen uit hun omgeving (zoals krakende takken, de wind, lopen op de trap, aanbellen).	De leerling kan vanuit muzikale tegenstellingen (zoals hoog-laag, snel-langzaam, hard-zacht, vrolijk-droevig) eenvoudige klankstukjes ontwerpen en spelen op schoolinstrumenten.	De leerling kan korte, eenvoudige muziekstukjes met een duidelijke puls ontwerpen en spelen op schoolinstrumenten	De leerling kan vanuit muzikale tegenstellingen of emoties muziekstukjes met een duidelijke puls ontwerpen en spelen op schoolinstrumenten
De leerling kan eenvoudige klanken improviseren met bodypercussie en kleine schoolinstrumenten.	De leerling kan een eenvoudig ritme improviseren met bodypercussie en met schoolinstrumenten.	De leerling kan eenvoudige ritmes en korte melodieën in verschillende maatsoorten improviseren met bodypercussie en met schoolinstrumenten.	De leerling kan ritmes en melodieën in verschillende maatsoorten en tempi improviseren met bodypercussie en met schoolinstrumenten.

Vaardigheidslijn Muziek – vastleggen

Bij muziek vastleggen gaat het erom dat kinderen muziek op verschillende manieren leren lezen en noteren. Hierdoor krijgen zij inzicht in de structuur ervan, leren ze beter luisteren, kunnen zij andere muziek zingen en spelen, en kunnen zij eigen muziekstukjes 'componeren'.

Groep 1-2	Groep 3-4	Groep 5-6	Groep 7-8
De leerling kan geluiden van verschillende klankbronnen (schoolinstrumentjes, bodyritme of andere geluiden) grafisch vastleggen.	De leerling kan korte-lange, hoge-lage, harde-zachte geluiden grafisch vastleggen	De leerling kan contrasten, herhalingen grafisch vastleggen	De leerling kan overgangen en combinaties van korte-lange, hoge-lage, harde-zachte geluiden (bijvoorbeeld een lang, hoog, zacht geluid dat langzaam zachter wordt) grafisch vastleggen.
De leerling kan visuele beelden vertalen in klanken door gebruik te maken van de stem, bodysounds of kleine schoolinstrumenten.	De leerling kan een eenstemmig, eenvoudig en kort (1 minuut) klankspel of ritmestuk ontwerpen, grafisch noteren en spelen op schoolinstrumenten of bodysounds	De leerling kan een eenvoudig meerstemmig en kort (1 minuut) klankspel of ritmestuk ontwerpen, grafisch noteren en spelen op schoolinstrumenten of bodysounds	De leerling kan een meerstemmig muziekstukje (zowel ritmisch als melodisch) ontwerpen, vastleggen met behulp van grafische notatie of reguliere muzieknotatie en spelen op schoolinstrumenten of bodysounds.
		De leerling kan eenvoudige ritmes noteren in de reguliere muzieknotatie (hele noot, halve noot en kwart noot)	De leerling kan eenvoudige ritmes noteren in de reguliere muzieknotatie (hele noot, halve noot en kwartnoot en rusten).

Vaardigheidslijn Muziek -Bewegen

Muziek zet kinderen aan tot bewegen. Het is daarom goed om kinderen te laten bewegen op muziek. Ze kunnen de muziek dan ervaren en er zich van bewust worden.

Groep 1-2	Groep 3-4	Groep 5-6	Groep 7-8
De leerling kan (op eigen wijze) bewegingen uitvoeren die passen bij een (gezongen) lied.	De leerling kan bewegingen uitvoeren en zelf bewegingen bedenken die passen bij een (gezongen) lied of de sfeer van de muziek.	De leerling kan bewegingen uitvoeren en zelf bewegingen bedenken die passen bij de muzikale aspecten van de muziek.	De leerling kan bewegingen uitvoeren en zelf bewegingen bedenken met verschillende soorten technieken die passen bij de muzikale aspecten van de muziek.
	De leerling kan met bewegingen de vorm van liederen of muziekfragmenten weergeven	De leerling kan met bewegingen de vormprincipes (herhalingen, contrasten) en vormeenheden (motieven, thema's, muzikale zinnen) van liederen of muziekfragmenten weergeven.	De leerling kan met bewegingen de vormprincipes (herhalingen, contrasten), vormeenheden (motieven, thema's, muzikale zinnen) en vormtechnieken (echo, imitatie, ostinaat) van liederen of muziekfragmenten weergeven.
De leerling kan een eenvoudige en door de leerkracht geleide choreografie uitvoeren op dans- en speelliedjes.	De leerling kan in groepsverband een eenvoudige choreografie uitvoeren op dans- en speelliederen of muziekfragmenten.	De leerling kan in kleine groepjes choreografie uitvoeren of bedenken op dans- en speelliederen of muziekfragmenten	De leerling kan in kleine groepjes choreografie uitvoeren of bedenken op liederen of muziekfragmenten
De leerling kan vrij bewegingen improviseren op muziek	De leerling kan eenvoudige bewegingen improviseren die passen bij de muziek	De leerling kan passende bewegingen improviseren op contrastrijke muziek	De leerling kan passende bewegingen improviseren op contrastrijke of onbekende muziek

Bronnen

Doorlopende leerlijn kunst- en cultuureducatie voor het primair onderwijs - Lindenberg Huis voor de Kunsten, Uitgave 2011

Leerplankader muziek - Expertisenetwerk cultuureducatie Mocca, 2013 (<http://www.basispakketamsterdam.nl/wp-content/uploads/2013/10/Raamleerplannen-Muziek-def..pdf>)

Leerplankader kunstzinnige oriëntatie – SLO, 2014 (<http://downloads.slo.nl/Documenten/Leerlijn%20Muziek.pdf>)

Leerplan Kunstzinnige oriëntatie Muziek - TULE, 2006 (<http://tule.slo.nl/KunstzinnigeOriëntatie/bestand/P-L54b.pdf>)